

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI  
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI  
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI



Rektor G.Sh.Rixsiyeva

2022 yil "30" 06

**O'RGANILAYOTGAN MINTAQА (MAMILAKАT)DA ZAMONAVIY  
ETNOMADANIY JARAYONLAR  
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	200000	– San'at va Gumanitar fanlar
Ta'lif sohasi:	220000	– Gumanitar fanlar
Mutaxassislik:	70230501	– Etnografiya, etnologiya va antropologiya

Toshkent – 2022

FRANZOSISCHE KUNSTSCHAU  
SÖDERTÄLJE MÄLARBY FÖRSAMLINGENS BYGG  
FRÅN 1917 MED MÅLNINGAR AV J. PAULSEN OCH C. W. E.



YRKESSKÄFTIGA MÅLAREN JOACHIM KROHN, 1881-1951  
MÅLNINGAR AV FRANS KROHN  
MÅLNINGAR AV FRANS KROHN

FRÅN 1917 MED MÅLNINGAR AV J. PAULSEN  
MÅLNINGAR AV C. W. E. FRÅN 1917  
MÅLNINGAR AV C. W. E. FRÅN 1917  
MÅLNINGAR AV C. W. E. FRÅN 1917

BT

Mälar

Cefnar

Art

Fan/modul kodi ZEJ102	O'quv yili 2022-2023	Semestr 3	ECTS — Kreditlar 2	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lif tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi <b>O'r ganilayotgan mintaqा (mamlakat)da zamonaviy etnomadaniy jarayonlar</b>	Auditoriya mashg'ulotlari (soat) 30	Mustaqil ta'lif (soat) 30	Jami yuklama (soat) 60
2.	<b>I. Fanning mazmuni</b>			
	<p><b>Fanni o'qitishdan maqsad</b> – Zamonaviy davrda Markaziy Osiyo mintaqasida murakkab siyosiy, ijtimoiy va etnik jarayonlar bo'lib o'tmoqda. Ushbu jarayonlarni xolis, ilmiy asoslangan, manbalarga suyangan holda to'laqonli tahlil qilishni o'rgatish.</p> <p><b>Fanning vazifasi</b> – Mintaqada kechgan siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va etnomadaniy jarayonlarni mahalliy va xorijiy manbalar, shuningdek, zamonaviy tadqiqotlardagi ma'lumotlar asosida xolisona yoritish ko'nikmasiga ega bo'lishdan iborat.</p>			
	<p><b>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</b></p> <p><b>II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</b></p> <p><b>1-mavzu. O'r ganilayotgan mintaqा (mamlakat)da zamonaviy etnomadaniy jarayonlar faniga kirish. Fanning predmeti, maqsadi va vazifalari</b></p> <p>Fanining predmeti, asosiy tushunchalari, maqsadi va vazifalari. Manbalari va adabiyotlari. Zamonaviy etnologik qarashlar, tadqiqot usullari tahlili. Xalqlar va ularning madaniyatiga doir manbalar va adabiyotlar bilan ishslash nazariyoti. Etnologik ma'lumotlarni to'plash, tasniflash va tahlil qilish bilan tanishuv. Etnologiyadagi zamonaviy muammolar va ularning yechimlari. Etnologiya tarixi fani va uning kelajakdagisi istiqboli.</p> <p><b>2-mavzu. Zamonaviy davr tadqiqoti doirasida foydalaniladigan manbalar tahlili</b></p> <p>Mahalliy va g'arb manbalaridan foydalanish. Turli maktab va nazariyalardan unumli foydalanish. Elektron kutubxonalar va ularning imkoniyatlaridan</p>			

unumli foydalanish, “Orientalizm” – sharqshunoslikka doir ilmiy qarashlarda etnologiyaning o‘rni va ahamiyati.

### **3-mavzu. Markaziy Osiyo davlatlarida mustaqillik arafasidagi etnomadaniy jarayonlar**

Mustaqillik arafasida Markaziy Osiyoda kechgan jarayonlar. Sovet odamining yaratilishiga bo‘lgan harakatlar. Sotsializm va kommunizm g‘oyalari. Etnos nazariyasi va uning asosiy etnografik qarashga aylanishi. Malinovskiy, Bromley va Gumilyov nazariyalari. O‘zbekiston, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston va Turkmanistondagi xaql tarixiga e’tibor.

### **4-mavzu. Mintaqada mustaqil davlatlarning tashkil topishi va uning etnomadaniy holatga ta’siri**

Sovet davlatining parchalanishi va uning ijobjiy hamda salbiy jihatlari tahlili. Mustaqillikning etnik o‘zlikni anglashdagi o‘rni. Milliy tarixning yaratilishi va yangi xalq qahramonlarini tiklanishi. Mustaqillik va xalqlarning yangi ramzlarining yaratilishi hamda tarqatilishi. Markaziy Osiyo davlatlarida mustaqillikdan keyingi etnomadaniy jarayonlar, demografik o‘zgarishlar, migratsiya masalasi.

### **5-mavzu. Mintaqada XXI asr boshlaridagi etnik, demografik, madaniy-ijtimoiy holat. Migratsiya: ijobjiy va salbiy jihatlar tahlili**

XXI asrda mintaqqa xalqlari tarkibidagi o‘zgarishlar. Demografik vaziyat va urbanizatsiya. Shahar antropologiyaning shakllanishi. So‘nggi yillardagi gender masalasi. Ichki va tashqi migratsiya, uning ijobjiy va salbiy jihatlari. Madaniyatdagi o‘zgarishlar. Yangi etnik komponentlarning kirib kelishi va tarqalishi. Etnik tarkibdagi o‘zgarishlar. Transchegaraviy muammolar.

### **6-ma’ruza. Globallashuv va integratsiya jarayonining mintaqqa etnomadaniy hayotiga ta’siri**

Markaziy Osiyo xalqlari etnologiyasi. Markaziy Osiyo haqida umumiylar ma’lumot. Mintaqqa xalqlarining etnologik klassifikatsiyasi. Ularning an‘anaviy xo‘jaligi, turar-joylari, taomlari, mehnat qurollari, uy-ro‘zg‘or buyumlari, dinnari, xalq og‘zaki ijodi va b. Hududni o‘rganishga doir ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqotlar tahlili. Hudud to‘g‘risidagi ilmiy tadqiqotlar shakllanishi va rivojlanishi, bugungi holati. Globallashuv holatida moddiy va ma‘naviy hayotning o‘zgarishi.

## **III. Amaliy mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar**

Amaliy mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. O‘rganilayotgan mintaqqa (mamlakat)da zamonaviy etnomadaniy jarayonlar faniga kirish. Fanning predmeti, maqsadi va vazifalari

2. Zamonaviy davr tadqiqoti doirasida foydalilaniladigan manbalar tahlili
3. Markaziy Osiyo davlatlarida mustaqillik arafasidagi etnomadaniy jarayonlar.
4. Mintaqada mustaqil davlatlarning tashkil topishi va uning etnomadaniy holatga ta'siri
5. Mintaqada XXI asr boshlaridagi etnik, demografik, madaniy-ijtimoiy holat
6. Globallashuv va integratsiya jarayonining mintaqasi etnomadaniy hayotiga ta'siri
7. Markaziy Osiyoda migratsiya: ijobjiy va salbiy jihatlar tahlili
8. O'zbekistondagi zamonaviy etnomadaniy jarayonlar holati

#### **IV. Mustaqil ta'lif va mustaqil ishlar**

Mustaqil ta'lif uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Etnomadaniy jarayonlarning ahamiyati
2. Markaziy Osiyoda etnomadaniy rangbaranglikning tarixiy ildizlari
3. Zamonaviy davrda O'zbekistonda kechgan etnomadaniy jarayonlar
4. Zamonaviy davrda Qozog'istonda kechgan etnomadaniy jarayonlar
5. Zamonaviy davrda Qirg'izistonda kechgan etnomadaniy jarayonlar
6. Zamonaviy davrda Turkmanistonda kechgan etnomadaniy jarayonlar
7. Zamonaviy davrda Tojikistonda kechgan etnomadaniy jarayonlar
8. Zamonaviy davrda Afg'onistonda kechgan etnomadaniy jarayonlar
9. Markaziy Osiyoda migratsiya masalasi
10. Globallashuv va uning etnik, madaniy, ijtimoiy, demografik holatga ta'siri

Mustaqil ishni bajarishda talaba ushbu fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishi mumkin:

1. Tarqatma materialning ma'ruza qismini o'zlashtirish;
2. Maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar)dan foydalangan holda ushbu mavzu bo'yicha ish olib borish;
3. Yangi asbob-uskunalar, apparatlar, ilmiy jarayonlar va texnologiyalarni rivojlantirish;
4. Talabaning ilmiy-tadqiqot ishlari bilan bog'liq mavzuni chuqur o'rganish;
5. Faol o'qitish usullaridan foydalangan holda o'quv mashg'ulotlari (munozaralar, seminarlar, kollokviumlar va boshqalar);
6. Masofaviy o'qitish

O'qituvchi tomonidan taklif etilgan mavzular bo'yicha qo'shimcha materiallarni mustaqil ravishda o'rganish uchun talabalar har xil mustaqil ishlarni tayyorlaydilar, shu jumladan: prezentsiyalar, ma'ruzalar, insholar, insholarni tayyorlash va taqdimotlarni tashkil qilish.

#### **3. V.Fan o'qitilishning natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kurs yakunida talabalar hozirgi Sharq mamlakatlari etnologiyasi tarixi, uning taraqqiyoti, shuningdek, antropologiyasi, demografiyasi, lingvistikasi va etnik jarayonlar haqida muayyan <b>tasavvur va bilimga ega bo‘lishi</b>;</li> <li>- etnologik va antropologik kategoriyalar va tushunchalardan, zamonaviy fan va texnologiya natijalaridan foydalana olishi, shuningdek etnologik tahlil va tasnifni mustaqil amaliyotda qo‘llash <b>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi</b>;</li> <li>- milliy va xorijiy ma‘lumot manbalaridan material to‘plashi va mustaqil o‘zlashtira olishi;</li> <li>- O‘zbekiston va Sharq mamlakatlario‘rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy, etnik, diniy munosabatlarning turli jihatlari bilan bog‘liq voqeа va hodisalarni mustaqil ravishda tahlil qilish <b>malakalariga ega bo‘lishi kerak</b>.</li> </ul>
4.	<p><b>VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ma’ruzalar;</li> <li>• interfaol keys-stadilar;</li> <li>• seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);</li> <li>• guruhlarda ishslash;</li> <li>• taqdimotlarni qilish;</li> <li>• individual loyihibar;</li> <li>• jamoa bo‘lib ishslash va himoya qilish uchun loyihibar.</li> </ul>
5.	<p><b>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</b></p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p><b>Asosiy adabiyotlar:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Doniyorov A.X., Bo‘riev O., Ashirov A.A. Markaziy Osiyo xalqlari etnologiyasi, etnogenezi va etnik tarixi. Darslik. Toshkent, 2020</li> <li>2. Salimov T.O‘. Jahon xalqlari etnologiyasi. O‘quv qo‘llanma. Toshkent: "Donishmand ziyyosi". 2020</li> <li>3. Ashirov A.A. Etnologiya. O‘quv qo‘llanma. Toshkent: Yangi Nashr, 2014</li> <li>4. Жабборов Исо. Жаҳон этнологияси асослари. Тошкент. “Янги аср авлоди”, 2005.</li> </ol> <p><b>Qo‘sishma adabiyotlar:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>5. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2016.</li> <li>6. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. – T.: “O‘zbekiston”, 2017.</li> <li>7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: “O‘zbekiston”, 2017.</li> </ol>

8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017
9. Традиционная культура народов Передней и Средней Азии. Л., 1970.
10. Этническая история народов Азии. М., 1972.
11. Этнография питания народов стран зарубежной Азии. М., 1981.
12. Страны и народы. Зарубежная Азия. Общий обзор. Юго-Западная Азия. М., 1979.
13. Страны и народы. Зарубежная Азия. Восточная и Центральная Азия. М., 1982.
14. Страны и народы. Зарубежная Азия. Южная Азия. М., 1982
15. Страны и народы. Африка. Общий обзор. Северная Африка. М., 1982.

**Интернет resurslar:**

<https://mfa.uz>

<http://diss.natlib.uz/>

<https://cyberleninka.ru>

7. O‘quv dasturi “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasida ishlab chiqilgan va 202\_\_ yil “\_\_\_” \_\_\_\_\_ dagi “\_\_\_” -sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.

O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 202~~2~~ - yil “30” 06 dagi “11” -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

**8. Fan/modul uchun mas’ul:**

M.M. Askarov – TDSHU, “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasi dots. v.b., PhD

**9. Taqrizchilar:**

A.X. Doniyorov – ToshDSHU, “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasi professori, tarix fanlari doktori

B.A. Odilov – TDSHU, “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasi dots. v.b., PhD